

Найперші наукові розвідки в площині дослідження природного потенціалу, згідно літературних джерел, почали здійснюватись в роках ХХ ст. При цьому категорія природного потенціалу зустрічається рідко і як, правило, зазначається при визначенні природно-ресурсного, аграрно-ресурсного, виробничого та сільськогосподарського потенціалів.

Власне інтерпретація категорії «потенціал» зводиться до наступного. Поняття потенціал є слово латинського походження («potentio» – сила) та означає наявні ресурси, з оптимальною структурою та вміння раціонального їх використання для досягнення певної мети.

Основними елементами природного потенціалу в сільському господарстві є високопродуктивні землі сільськогосподарського призначення, водні ресурси (їх вплив посилюється в глобальній зміні клімату), сприятливі природно-кліматичні умови виробництва продукції, інноваційні технології (біо, - нанотехнології) [3, с. 7].

З метою раціонального використання природного потенціалу сільського господарства необхідно забезпечити дієву нормативно-правову базу, створити рівні і економічно сприятливі умови господарювання для підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, а також забезпечити дотримання наукових засад розміщення і спеціалізації сільськогосподарського виробництва згідно агро-кліматичного районування території країни.

Література

1. Данилишин Б. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, В. С. Міщенко. – К., 1999.
2. Ріо-де-Жанейро декларація з навколишнього середовища і розвитку / Режим доступу: http://www.esz.org.ua/?page_id=4153.
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – С. 7. – 11.

Юлія ГОЛУБОВИЧ, Ірина ВОВК

Тернопільський національний
технічний університет імені Івана Пулюя

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ ЗАХОДІВ З РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ НА МАШИНОБУДІВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Управління ресурсозбереженням у практичній діяльності машинобудівного підприємства охоплює різні сфери, які формуються за наступними напрямками: 1) аналіз чинників внутрішнього і зовнішнього середовищ підприємства; 2) розроблення заходів з використання резервів ресурсозбереження і напрямів економії ресурсів; 3) формування стратегії, що визначає цілі, завдання та перспективні напрями ресурсозбереження, заходи з їх впровадження; 4) створення комплексного механізму управління ресурсозбереженням, орієнтованого на реалізацію відповідної стратегії на

основі інноваційних та організаційних заходів; 5) контроль процесу реалізації механізму управління ресурсозбереженням на основі моніторингу; 6) вибір оптимальних організаційно-економічних заходів, спрямованих, у кінцевому результаті, на визначення технології виробництва. При цьому оцінка ефективності використання матеріальних, трудових, технічних та фінансових ресурсів є першочерговим завданням у процесі визначення доцільності управлінських рішень з ресурсозбереження. Необхідно враховувати те, що для кожного технологічного процесу виробництва продукції характерною є наявність визначеної кількості ресурсів із відповідними якісними характеристиками та методами їх перетворення. Реалізація стратегії ресурсозбереження неодмінно призводить до певних змін у взаємопов'язаних елементах структури технологічних процесів і технологій виробництва продукції. Тому концепція управління ресурсозбереженням передбачає, з одного боку, аналізування наявних на підприємстві технологічних процесів, а з іншого – реалізацію основних напрямків управління ресурсозбереженням. В її основу покладено поєднання найбільш ефективних підходів до ресурсовикористання існуючих та нових технологій виробництва продукції та синтез альтернативних високоефективних, з точки зору ресурсозбереження, технологічних рішень щодо виробництва продукції машинобудівних підприємств. Для визначення ефективності ресурсозберігаючих заходів у процесі застосування нових технологічних підходів до виробництва продукції пропонуємо розраховувати коефіцієнт ефективності ресурсозбереження за основними видами ресурсів (матеріальними, трудовими, технічними та фінансовими):

$$EPr = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n (KeP3Pr_{ij} + KeP3Ar_{ij}), \quad (1)$$

де EPr – коефіцієнт ефективності ресурсозбереження за видом ресурсів r ; $KeP3Pr_{ij}$ – коефіцієнт ефективності наявного забезпечення ресурсами базового варіанту технологічного процесу; $KeP3Ar_{ij}$ – коефіцієнт ефективності забезпечення залученими ресурсами альтернативного варіанта технологічного процесу; m – кількість технологій; n – кількість технологічних процесів у m -тій технології.

Загальний коефіцієнт ефективності ресурсозбереження:

$$EPr = EPrM + EPrT + EPrH + EPrF, \quad (2)$$

де EPr – коефіцієнт ефективності ресурсозбереження за видом ресурсу r ; $EPrM$, $EPrT$, $EPrH$, $EPrF$ – коефіцієнти ефективності ресурсозбереження за матеріальними, трудовими, технічними та фінансовими ресурсами відповідно. Для практичного впровадження даної концепції необхідно проаналізувати наявні на підприємстві технології та відповідні технологічні процеси і вибрати альтернативні рішення та вибрати найефективніші ресурсозберігаючі рішення серед типових альтернативних технологій. Ресурсозбереження на машинобудівному підприємстві повинно сприяти оптимізації технологічного процесу за рахунок вибору управлінських рішень адекватних технологічному

процесу. Кожна технологія має певні обмеження у використанні ресурсів, тому визначення оптимального способу їх використання призводить до суттєвої їх економії. Для цього необхідно поєднати технологічні процеси в нову ресурсозберігаючу технологію, на основі найефективніших з погляду технологічних рішень. Це своєю чергою дасть змогу визначити основні напрямки формування, найефективніших, з погляду ресурсозбереження, технологічних процесів виробництва продукції.

Микола ГОРЛАЧУК

Тернопільський національний економічний університет

ЦІНОВИЙ ФАКТОР У ФУНКЦІОНУВАННІ ТА РЕГУЛЮВАННІ АГРАРНОГО РИНКУ

Основна мета функціонування аграрного ринку полягає в забезпеченні споживчого попиту населення в продукції та планомірного, пропорційного розвитку сільськогосподарського виробництва. Дане економічне кредо, його дотримання на сьогодні є безальтернативним у стратегії розвитку аграрного ринку. Важливим аспектом цього процесу є розробка та ефективне використання методів реалізації ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, а також врахування екзогенних факторів, які в умовах посилення агроглобалізаційних процесів набувають виключно важливого значення.

Ціноутворення на аграрному ринку доцільно досліджувати за часовими проміжками. При цьому логічним постає визначення коротко-, середньо-, та довгострокових періодів, в межах яких доцільним є використання тих чи інших засобів цінового регулювання.

В короткостроковому періоді (1-3 місяці) вирішується проблема регулювання сезонного коливання цін на агропродукцію в час її стрімкого зростання-зниження (овочі, фрукти, яйця, молоко). Їх вирівнювання досягається шляхом введенням в експлуатацію, відповідно до агропродовольчих потреб, виробничих потужностей: тепличних комплексів, молочно-товарних ферм та ін.

Ціни середньострокового періоду (3-9 місяців) орієнтуються на досягнення цінової стабільності на зерновому, олійному ринку, ринку картоплі та інших видів продукції із тривалим терміном зберігання. За таких умов доцільно використовувати закупівельні та гарантовані ціни на визначену продукцію, яка закупляється.

Завдання цінового регулювання в довгостроковому періоді (більше року) спрямовані на забезпечення вирівнювання виробничої структури аграрного сектора в регіонах відповідно до потреб внутрішнього ринку (для забезпечення продовольчої безпеки) та розміщення і спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Використання низьких закупівельних цін (дестимулююча дія) використовуються за тими культурами, які деформують виробничу структуру регіонального АПК і тому є потреба у приведенні обсягів їх виробництва до